BUCOVINA ÎN PERIOADA INTERBELICĂ. ISTORIE ŞI STATISTICĂ (I)

MARIAN OLARU

„Istoria este statistica în mişcare. Statistica este istoria în repaus". (Ludvic von Schlözer, istoric şi statistician german – sec. al XVIII-lea)

Die Bukowina in der Zwischenkriegszeit. Geschichte und Statistik (I)

(*Zusammenfassung*)*

Der Verfasser des folgenden Beitrags verwendet die statistischen Daten der Volkszählungen aus den Jahren 1910 und 1919 und stellt Folgendes fest: 1919 im Vergleich zum Jahr 1910, in den Bezirken mit einer demographischen Zunahme vermehrt sich die Bevölkerung mit 23 622 Personen (d. h. 2,91%) und sie vermindert sich mit 16 723 Personen (d. h. 2,06%) in den Bezirken mit demographischen Verringerung.

Bei der am 29. Dezember 1930 durchgeführten Volkszählung hatte die Bukowina 853 009 Einwohner – darunter 412 518 männlich und 440 491 weiblich: d. h. eine Zunahme von 4,716% seit der letzten Volkszählung in 1919. Der Volkszugehörigkeit nach erklärten sich als Rumänen 350 901 Personen (41,13%); Ukrainer – 280 651 (32,9%); Polen – 28 411 (3,33%); Juden – 74 288 (8,7%); Deutsche – 93 812 (10,99%) und Magyaren – 11 860 (darunter 10 283 im Bezirk Radautz), d.h. 1,4%. Der gleichen Volkszählung von 1930 gemäss waren die Bukowiner 71,9% orthodox, 2,3% griechisch-katholisch; 2,4% evangelisch, 0,4% lipovenisch; 0,1% adventistisch; 0,1% baptistisch; 10,9% jüdisch und 0,1% atheistisch. 1930 gab es in der Bucovina 205 600 Bauernwirtschaften, d. h. 4,95% von allen Bauernwirtschaften des Landes, mit einem Durchschnittswert von 4,1 Einwohner für jede Wirtschaft in der Bukowina (im Vergleich zu 4,32 Einwohner in Rumänien). 31 801 (15,46%) Bukowiner Wirtschaften befanden sich in den Städten und 169 476 auf dem Lande (ca 83%). Das bedeutet 7,1 Einwohner / Wirtschaft in der Stadt und 3,7 Einwohner / Wirtschaft auf dem Lande. Wir erfahren auch, dass der Bezirk Czernowitz die grösste Stadtbevölkerung (36,8%) und der Bezirk Storozynetz die grösste Landbevölkerung (83,7%) hatten. Die Bukowina hatte ein Urbanisierungsniveau von 26,6% (19,2 Prozent der Bevölkerung wohnte in den Residenzstädten und 73,4% Einwohner wohnten auf dem Lande). Als Großstadt machte Czernowitz mit seinen 111 147 Einwohnern 67,9% der gesamten Stadtbevölkerung und 13,02% der Provinzbevölkerung aus.

* Traducere: Ştefăniţa-Mihaela Ungureanu.

Analele Bucovinei, XXI, 2 (43), p. 509–520, Bucureşti, 2014

BDD-A32906 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:40 UTC)

Indem man die statistischen Daten analysiert, stellt man weiter fest, dass in der Bukowina die meisten, zu einer Minderheit gehörenden Männer Rumänisch sprachen. Das heisst, dass das Bildungsniveau der Männer und Frauen unterschiedlich war und dass die Männer im sozial-ökonomischen Bereich viel mehr beschäftigt waren als die Frauen. Gleichzeitig stellen diese Daten das Bild einer von Männern dominierten Gesellschaft zusammen. Während der gleichen Volkszählung erklärten 501 460 Einwohner in der Bukowina, dass sie eine andere Muttersprache als Rumänisch haben und nur 472 710 sagten, dass sie einem anderen Volk als das rumänische gehören. Daraus kann man erschliessen, dass 28 750 Personen (3,37%) in der Bukowina dessen bewusst waren, dass sie Rumänen sind oder dass sie sich möglicherweise in der Periode der Wiederentdeckung ihrer Nationalidentität befanden.

Der folgende Beitrag behandelt auch die ökonomische Struktur der Bukowina in der Zwischenkriegszeit, die Wichtigkeit jedes wirtschaftlichen Bereiches, die Struktur des investierten Kapitals und den Strassen- und Eisenbahnnetz.

Schlüsselwörter und -ausdrücke: Bukowina, Statistik, Volkszählung, religiöse Konfession, Natalität, Mortalität, Bevölkerungsbewegung, Stadtbevölkerung, Provinzbevölkerung, Infrastruktur, rumänische Wirtschaft.

Recensămintele din perioada stăpânirii austriece a Bucovinei, ca şi acelea făcute în perioada interbelică, au fost şi vor fi sursele unor ample dezbateri, pentru că obiectivele şi indicatorii avuţi în vedere la recenzare au diferit mult. Ele dau prilejul celor care analizează aceste documente istorice să clameze imperfecţiunile acestora, parţialitatea datelor şi, desigur, irelevanţa concluziilor ce s-ar putea trage de pe urma analizării lor. Îndeobşte se vehiculează, în literatura istorică privitoare la Bucovina, recensămintele din timpul stăpânirii austriece, mai cu seamă cel din anul 1910, şi cel din anul 1930, realizat în timpul Regatului României Mari. Mai puţin folosite sunt datele statistice furnizate de Institutul Naţional de Statistică din perioada interbelică, în buletine statistice anuale, în breviarele statistice şi datele din *Dicţionarul statistic al Bucovinei*[1], întocmit pe baza rezultatelor recensământului populaţiei din 28 februarie 1919. Lucrările statistice invocate cuprind date importante pentru înţelegerea proceselor istorice dintr-o anumită perioadă istorică. Ele atestă sintetic, fără putinţă de tăgadă, „prin măsurători specifice, nivelul, dimensiunea respectiv structura, cauza, impactul şi efectul în expresie numerică de factură cantitativă"[2] pe care le-au avut evenimentele istorice. Analiza datelor statistice privitoare la Bucovina, aflată în cadrele României Mari, a constituit preocuparea unora dintre istoricii contemporani. Cu toate acestea, bogăţia materialului statistic acumulat ne poate oferi încă informaţii despre evoluţia acestei provincii, în cadrele statului naţional. Din datele prezentate, rezultă că Bucovina avea, la recensământul din 1919, o populaţie de 811 721 locuitori, faţă de 804 822

[1] *Dicţionarul statistic al Bucovinei*, ediţie oficială, Bucureşti, Tipografia „Gutemberg – Societate Anonimă", 1922.

[2] Vergil Voineagu, *„Anuarul Statistic al României" – arc peste timp. Consideraţii generale*, 30 decembrie 20

BDD-A32906 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:40 UTC)

în anul 1910 şi o densitate a populaţiei de 77,7 locuitori/km^2 în 1919, faţă de 77,1 locuitori/km^2 în anul 1910[3]. În perioada analizată, marcată în principal de desfăşurarea Primului Război Mondial şi de efectele îndelungate ale acestuia, se înregistrase o creştere efectivă a populaţiei[4] de 0,857%. În lucrarea Victoriei Camelia Cotos, *Populaţia Bucovinei în perioada interbelică*[5], se arată că românii au avut o creştere mai importantă, de 105 605 persoane (27,5%) faţă de 1910, germanii au crescut cu 2 143 persoane (3,14%), ucrainenii au scăzut cu 77 740 persoane (25,4%), evreii cu 14 253 locuitori (13,8%) şi polonii cu 2 091 locuitori (6,1%). Explicaţiile privitoare la diferenţele de pondere a diverselor etnii în cadrul populaţiei Bucovinei sunt dintre cele mai diverse: felul în care au fost realizate cele două recensăminte, din 1910 şi 1919; declararea ca români a celor care fuseseră slavizaţi în perioada stăpânirii austriece sau asumarea identităţii de român de către unii locuitori, după instaurarea administraţiei româneşti în provincie; emigrarea unui număr de bucovineni, după Marele Război, în state din America de Nord; plecarea unora dintre polonezi sau austrieci către ţările de baştină[6] etc. Populaţia Bucovinei trăia în 343 de sate şi cătune, din care 323 erau comune rurale şi 13 comune urbane, dintre care nouă erau reşedinţe de judeţ. În anul recensământului, 1919, erau 20 de plăşi cuprinse în 11 judeţe (Câmpulung, Cernăuţi, Coţmani, Gura Humor, Rădăuţi, Siret, Storojineţ, Suceava, Văşcăuţi, Vijniţa şi Zastavna[7]). În anul 1925, în România erau înlocuite cele patru regimuri administrative care au funcţionat până atunci, cu multe judeţe şi cu o structură demografică şi economică foarte diferite, fără a ignora, însă, tradiţia istorică a zonelor respective care au evoluat sub administrarea unor imperii diferite. Principiul care a stat la baza reformei administrative din anul 1925 a fost cel al centralizării, urmărindu-se realizarea unităţii în diversitate. Aplicarea lui i-a nemulţumit mai ales pe unii dintre minoritari, care se pronunţau pentru descentralizare, idee prezentă mai ales în provinciile reunite în anul 1918. În ceea ce priveşte regimul administrativ din Bucovina, acesta a fost reglementat prin *Decretul pentru administrarea Bucovinei nr. 3715*, din 18 decembrie 1918. Judeţele din Bucovina erau de 7 până la 10 ori mai mici decât unele dintre judeţele din Basarabia sau decât cele mai mari judeţe din Transilvania. „Sarcinile prefecţilor şi a celorlalte instituţii ale administraţiei locale erau astfel foarte diferite: dacă prefecţii din Bihor sau Caraş-Severin trebuiau să administreze peste 450 000

[3] *Dezbaterile Adunării Naţionale Constituante a Senatului*, „Monitorul Oficial", nr. 43, 22 martie 1925, p. 741–746. În dezbaterile pe proiectul legii pentru unificarea administrativă, publicate cu această ocazie, constatăm că Bucovina avea o populaţie de 820 000 locuitori, dintre care 173 000 trăiau în oraşe.

[4] „Anuarul Statistic al României", 1923, Bucureşti, Tipografia Curţii Regale, 1924, p. 13.

[5] Victoria Camelia Cotos, *Populaţia Bucovinei în perioada interbelică*, Cuvânt-înainte de prof. univ. dr. Ion Agrigoroaiei, Indice general de dr. Alexandriana Ioniţă, Iaşi, Casa Editorială Demiurg, 2009, p. 46.

[6] *Ibidem*.

[7] „Anuaru

BDD-A32906 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:40 UTC)

locuitori, cei ai județelor din Bucovina aveau în administrație o populație de peste 10 ori mai mică (Vășcăuți [avea] doar 25 000 locuitori), adică de mărimea unui orășel mijlociu, condus de un primar"[8]. Comisia constituită pentru realizarea unui decupaj administrativ-teritorial optim și argumentat științific era formată din șapte personalități, dintre care trei erau geografi: Simion Mehedinți, Vintilă Mihăilescu și Vasile Meruțiu[9]. La această reformă administrativă se unesc județele Zastava, Cozmeni și Cernăuți, formând județul Cernăuți; Vijnița, Vășcăuți se unesc cu județul Storojineț, formând județul Storojineț, județul Siret se unește cu Rădăuțiul, formând județul Rădăuți; o parte din județul Gura Humor a fost unită cu Câmpulungul și formau județul Câmpulung, la care au fost atașate și unele teritorii din fostul județ Baia. În constituirea județului Suceava au fost unele modificări teritoriale care au fost făcute pe seama fostului județ Gura Humor. La recensământul din 1930, au fost operate următoarele modificări, datorate schimbărilor teritoriale din 1925: la satul Bunești din Bucovina s-a trecut și localitatea Bunești din Vechiul Regat, cele două sate unindu-se după 1918; opt localități din fostul județ Baia au fost trecute la Bucovina, cu o suprafață de 6 565 ha; localitățile Cârlibaba și Coșna, care făcuseră parte din Transilvania/Ungaria, județul Năsăud, au fost trecute la Bucovina; localitatea Verpolea a fost trecută la județul Rădăuți deși ea făcuse parte din județul Dorohoi, până la 1918 și localitățile Burdujeni și Mitocel, care făcuseră parte din județul Botoșani, au fost trecute la Bucovina[10].

Ultima reformă administrativă a fost cea din vremea regimului lui Carol al II-lea, instituită prin Legea din 14 august 1938. Aceasta nu mai ținea seama de specificitatea istorică a zonelor istorice, instituind o nouă unitate administrativă numită ținut. Teritoriul județelor Bucovinei a fost asociat cu cele ale județelor Hotin și Dorohoi și au format ținutul Suceava. Logica înființării unor astfel de unități, în care județele își pierdeau atributele administrative de până atunci, a fost mult criticată și evidențiia caracterul excesiv al centralizării.

Comparând cifrele pe care le avem la dispoziție, rezultă că în anul de referință 1919, densitatea populației pe județe era următoarea: Cernăuții cu 200 locuitori/km^2, față de 209,7 loc./km^2 în 1910; Coțmani cu 146,6 loc./km^2, față de 130,8 în anul 1910; Siret cu 133,6 loc./km^2 în anul 1919, față de 126,4 în anul 1910; Suceava cu 115,8 loc./km^2 în 1919, față de 117,4 în anul 1910, Vășcăuți cu 101,5 loc./km^2 în 1919, față de 105,4 în 1910 și Zastavna cu 98,5 loc./km^2, față de 104,1 loc./km^2 în 1910. Din analiza dispunerii geografice a datelor statistice constatăm că județele Câmpulung, Gura Humor, Siret și Storojineț își mențin sau își sporesc populația în cel de-al doilea deceniu al secolului al XX-lea, și județele Cernăuți, Rădăuți, Suceava, Vășcăuți, Vijnița și Zastavna își diminuează populația. O explicație a fluctuației numărului populației ar putea fi dată de efectele

[8] Rau Săgeată, *Reformele administrative din România – între rațiunile politice și realitățile geografice*, 19 ianuarie 2014, www. advocacy.ro/ sites, p. 8.

[9] *Ibidem*, p. 9.

[10] „Anuar ală, 1940, p. 43.

BDD-A32906 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:40 UTC)

operaţiunilor militare din Bucovina, care au făcut ca unii dintre locuitori să-şi părăsească locuinţele şi să se aşeze în alte părţi ale ţinutului sau să părăsească provincia (retrăgându-se în interiorul Imperiului Austriac), alţii au fost mobilizaţi în armată sau au ales să se stabilească în România şi în alte ţări din Europa. De asemenea, credem că este plauzibilă explicaţia ca morbiditatea şi mortalitatea să fi fost mai mari, în condiţiile insecurităţii personale şi sociale mai ridicate, determinate de război. Remarcăm că ponderea populaţiei urbane era mai mare în judeţele în care populaţia scade numericeşte, în perioada analizată (respectiv 127 577 din 177 655, adică 71,81%), decât în celelalte judeţe, unde populaţia a crescut numericeşte, ceea ce indică fluctuaţiile importante de populaţie ce se petrec în această perioadă[11]. În cifre absolute, populaţia creşte în judeţele cu sporuri demografice, în 1919 faţă de 1910, cu 23 622 persoane, adică 2,91%, şi se reduce în judeţele cu scăderi demografice cu 16 723 locuitori, adică 2,06%. În judeţele în care se înregistra o scădere a numărului locuitorilor, situaţia se prezenta astfel: în judeţul Cernăuţi, de la 136,4 la 126,8 loc./km^2; în judeţul Rădăuţi, de la 49,4 la 48,9 loc./km^2; în judeţul Suceava, de la 117,4, la 115,8 loc./km^2; în judeţul Văşcăuţi, de la 105,4 la 101,5 loc./km^2, în judeţul Vijniţa, de la 43 la 41,8 loc./km^2 şi în judeţul Zastavna de la 104,1 la 98,4 loc./km^2. Alături de judeţul Rădăuţi, cel de-al doilea ca întindere (1 841 km^2) după Câmpulung, unde scăderea populaţiei, deşi este prezentă, este de doar 0,5 loc./km^2 (adică 833 de locuitori), constatăm că marile fluctuaţii de populaţie se înregistrau, în perioada analizată, în judeţele dispuse mai la marginea fostului Ducat al Bucovinei (Zastavana – 2 574; Văşcuţi – 1 538; Vijniţa – 1 635; Cernăuţi – 9 076 şi Suceava – 887). În ceea ce priveşte dispunerea diferitelor grupuri etnice în interiorul provinciei, constatăm că românii erau majoritari în judeţul Suceava (78,5%), Gura Humorului (73,1%) şi Rădăuţi (79,9%). În judeţele Vijniţa, Zastavana şi Coţmani, ponderea românilor era foarte mică şi era cuprinsă între 0,5% şi 1,5%. În acelaşi timp, în judeţele amintite, ponderea ucrainenilor era cuprinsă între 90,2% şi 89,2%. Germanii erau aşezaţi mai ales în sudul şi sud-vestul provinciei – cu ponderi mai însemnate în judeţele Câmpulung (21,7%), Gura Humorului (14%) şi Rădăuţi (12%) – şi mai puţin în partea de răsărit a fostului ducat. Polonezii aveau ponderi mai însemnate în judeţele Storojineţ (6,7%) şi Văşcăuţi (5,5%). Evreii erau prezenţi în toate judeţele, dar mai numeroşi erau în judeţele: Vijniţa (14%), Suceava (9,8%), Văşcăuţi (9,4%), Storojineţ (8,4%), Zastavana (5,4%) şi Cernăuţi[12]. În legătură cu populaţia de origine evreiască a ultimului judeţ menţionat, aceasta nu putea fi de doar 3%, aşa cum menţiona autoarea lucrării citate. Credem că s-a strecurat o eroare de calcul sau scriere în lucrarea citată, deoarece în judeţul Cernăuţi, în anul 1930, erau

[11] „Anuarul Statistic al României", 1923, p. 13.

[12] Victoria Camelia Cotos, *op. cit.*, p. 46–47. În anul 1919, oraşul Cernăuţi avea 91 852 locuitori, cu următoarea structură etnică: 12 639 români (13,8%), 9 566 ucraineni (10,4%), 43 555 evrei (47,4%), 14 597 germani (15,9%) 10 848 poloni (11,8%) şi 847 locuitori aparţinând altor etnii (0,7%).

BDD-A32906 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:40 UTC)

51 247 de evrei[13] din 306 194 de locuitori, ceea ce înseamnă o pondere de 16,73%. În acelaşi an, evreii erau în număr de 42 592 (38,78% din populaţia stabilă) în oraşul Cernăuţi, ucrainenii erau în număr de 11 130 (9,89%), români erau 30 367 dintre locuitorii stabili (27,01%) şi germani erau 16 359 (adică 14,5%)[14]. Urmărind aceste cifre, unii dintre contemporanii noştri s-au entuziasmat, afirmând despre capitala provinciei „Czernowitz: the Jerusalem of Bukovina"[15].

După Primul Război Mondial, datorită noilor condiţii socio-economice şi politice exprimate de reîntoarcerea la vetrele lor a demobilizaţilor, a celor plecaţi în alte părţi ale provinciei sau peste hotare şi întrunirea unui climat favorabil activităţilor economice, care atrage un număr de imigranţi, constatăm o continuă creştere a populaţiei. Astfel, în anul 1922, excedentul de populaţie în Bucovina era de 8 022 persoane, din care 3 923 bărbaţi şi 4 099 femei. Dintre aceştia, 5 923 erau de religie ortodoxă, 169 erau de religie catolică, 1 002 erau protestanţi, 2 322 erau de religie mozaică şi 435 erau lipoveni. Cea mai însemnată pondere a sporului demografic se înregistra în mediul rural, cu 7 212 persoane şi doar 810 persoane (368 de sex masculin şi 442 de sex feminin) în mediul urban. Privind componenţa etnică şi religioasă, în cazul excedentului de populaţie urbană din anul 1922, constatăm că 133 persoane erau de religie mozaică, 283 erau lipoveni, 75 erau de religie ortodoxă, 62 erau catolici şi 4 aparţineau cultului protestant[16]. În măsura în care cifrele privitoare la născuţii din 1922 şi apartenenţa părinţilor la un cult religios ne pot oferi anumite indicii etnice, putem arăta că din cei 24 485 nou-născuţi, 19 019 aveau părinţi de religie ortodoxă (77,67%), 393 de copii aveau părinţii greco-catolici (1,6%), 2 820 de copii erau de religie romano-catolică (11,51%), 470 erau protestanţi (1,9%), 1 708 aparţineau cultului mozaic (6,9%), 72 erau armeni (0,29%) iar alţi trei nu aveau apartenenţa religioasă definită[17]. Raportat la 16 483, numărul total al decedaţilor din acelaşi an, datele statistice sunt următoarele: 13 096 – ortodocşi (79,4%), 230 – greco-catolici (1,3%), 1 667 – romano-catolici (10,11%), 316 – protestanţi (1,9%), 969 – mozaici (5,87%), 11 – armeni (0,06%) şi 64 aparţineau altor culte (0,3%)[18].

La recensământul efectuat la 29 decembrie 1930, populaţia Bucovinei era de 853 009 locuitori – dintre care 412 518 locuitori de sex masculin şi 440 491 locuitori de sex feminin –, adică se înregistrase, în anii scurşi de la precedentul recensământ (1919), o creştere a populaţiei de 4,716%. Pe grupe de vârstă,

[13] *Recensământul general al populaţiei României din decembrie 1930*, publicat de dr. Sabin Manuilă, Volumul II: *Neam, limbă maternă, religie*, Bucureşti, „Monitorul Oficial", Imprimeria Naţională, 1938, p. 120. În aceeaşi lucrare, la p. LXXXI, aflăm că evreii reprezentau 26,6% din populaţia urbană statornică a judeţului Cernăuţi şi 29,1% din populaţia statornică a oraşului Cernăuţi.

[14] *Ibidem*.

[15] Daniel Hrenciuc, *Czernowitz: the Jerusalem of Bukovina*, în „Codrul Cosminului", anul XVIII, 2012, nr. 2, p. 361–380.

[16] „Anuarul Statistic al României", 1923, p. 32–33.

[17] *Ibidem*, p. 29.

[18] *Ibidem*,

BDD-A32906 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:40 UTC)

etalonate din cinci în cinci ani, cea cuprinsă între 10 şi 14 ani avea numărul cel mai mic, de 57 591 locuitori (28 873 bărbaţi şi 28718 femei), în comparaţie cu grupele 0–4 ani cu 113 744 de copii, 5–9 ani, cu 97 863 şi 15–19 ani, cu 99 755 de locuitori. Comparativ cu situaţia aceleiaşi grupe de vârstă, născută în anii Primului Război Mondial în România, care reprezenta 7,86% din populaţia Vechiului Regat şi 7,07% din populaţia Transilvaniei, cea a Bucovinei reprezenta doar 6,75% din populaţia ţinutului[19]. Privind comparativ cele trei unităţi luate în calcul, la categoria 10–14 ani, constatăm acelaşi fenomen, prin care populaţia analizată a scăzut numericeşte, dar cea din Bucovina a scăzut cel mai mult, având în vedere că grupele de vârstă vecine au o populaţie de peste 97 000 locuitori. Pe grupe de vârstă, în anul 1930, situaţia statistică se prezintă astfel[20]:

0–4	5–9	10–14	15–19	20–24	25–29	30–34	35–39	40–44	45–49	50–54
113 774	97 863	57 591	99 755	85 191	77 019	55 815	53 960	43 468	45 431	32 043

55–59	60–64	65–69	70–74	75–79	80–84	85–89	90–94	95–99	100 +
28 825	20 825	18 558	10 140	6 076	1 995	869	163	99	18

După neam, s-au declarat români 350 901, adică 41,13%; 280 651 s-au declarat ucraineni, adică 32,9%; 28 411 s-au declarat polonezi, adică 3,33%; mozaici s-au declarat 74 288, adică 8,7%; 93 812 s-au declarat germani, adică 10,99% şi maghiari 11 860 (dintre care 10 283 trăiau în judeţul Rădăuţi), adică 1,4%[21]. Conform aceluiaşi recensământ din 1930, dintre bucovineni 71,9% erau ortodocşi; 2,3% erau greco-catolici; 2,4% erau evanghelici; 0,4% erau lipoveni; 0,1% erau adventişti; 0,1% erau baptişti; 10,9% erau mozaici şi 0,1% s-au declarat fără religie[22].

La recensământul din 1930, populaţia[23] era repartizată pe judeţe astfel: Câmpulung – 95 174 (faţă de 60 593 în 1910), Cernăuţi – 305 097 (faţă de 292 266 în 1910), Rădăuţi – 161 865 (faţă de 156 622 în 1910), Storojineţ – 169 518 (faţă de 167 119, în 1910) şi Suceava – 121 870 (faţă de 128 222, în 1910). Aceasta însemna o densitate a populaţiei, în cifre rotunde, de 40 locuitori pe km^2 în judeţul Câmpulung, 172 în Cernăuţi, 68 în Rădăuţi, 63 în Storojineţ şi 93 în Suceava. Aceasta înseamnă o creştere a populaţiei, faţă de anul 1910, pe judeţe de: 5,72% în

[19] Idem, 1939–1940, p. 56–57.

[20] *Ibidem*. În „Anuarul Statistic al României", 1931–1932, Bucureşti, Imprimeria Naţională, 1933, p. 24, populaţia totală a Bucovinei, recenzată la 29 decembrie 1930, era de 853 525 locuitori. În „Anuarul Statistic al României", 1939–1940, p. 66, Institutul de Statistică a reevaluat datele statistice privitoare la recensământul invocat. Dacă luăm ca bază de calcul datele publicate în anul 1940, adică populaţia totală a Bucovinei, în decembrie 1930, era de 853 009 locuitori, rezultând o diferenţă de 0,06% (adică de 515 locuitori) între cifrele publicate în 1933 şi cele din 1940. Astfel, în urma reaşezării cifrelor pentru recensământul din 1930, populaţia pe judeţe era următoarea (raportată la cifrele publicate în 1933): Câmpulung – 94 816 (–358), Cernăuţi – 306 194 (+1 097), Rădăuţi – 160 778 (– 1 087), Storojineţ – 169 894 (+ 376) şi Suceava – 121 327 (– 543).

[21] *Ibidem*, 1939–1940, p. 66–67.

[22] *Ibidem*, p. 75.

[23] Ulterior

BDD-A32906 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:40 UTC)

Câmpulung, 4,42% la Cernăuți, 3,34% în Rădăuți, 1,34% în Storojineț și de –4,96% în Suceava[24]. În același timp, în comunele urbane din Bucovina se înregistrau 226 925 de locuitori, recenzați astfel: Câmpulung cu 10 124, Cernăuți cu 111 147, Cozmeni cu 5 015, Gura Humor cu 5 977, Rădăuți cu 16 808, Sadagura cu 9 005, Siret cu 10 025, Solca cu 1 825, Storojineț cu 8 611, Suceava cu 17 001, Vama cu 5 311, Văşcăuți cu 6 354 și Vatra Dornei cu 9 878[25]. În comunele rurale, pe județe, erau recenzați: 63 884 în Câmpulung, 174 892 în Cernăuți, 135 032 în Rădăuți, 150 747 în Storojineț și 102 044 în Suceava. Aceasta însemna că în județul Câmpulung erau 10,6% dintre locuitori în reşedința de județ, 22,2% dintre locuitori se aflau în alte centre urbane și 67,25% dintre locuitori trăiau în mediul rural. În județul Cernăuți, la data recensământului, 36,8% dintre locuitori se aflau în capitala județului, 6,3% erau în alte oraşe din județ și 56,9% locuiau în comune rurale. În județul Rădăuți 10,4% dintre locuitori trăiau în reşedința de județ, 6,2% în alte oraşe și 83,4% locuiau la sate. În județul Storojineț, 5,2% locuiau în reşedința județului, 2,4% în alte oraşe din județ și 83,6% în mediul rural. În județul Suceava 14,1% dintre locuitori erau în reşedința județului, 2,4% în alte aşezări urbane și 83,5% în comunele rurale ale județului. Din aceste date, rezultă că județul Cernăuți avea cea mai mare pondere a populației urbane (36,8%) și județul Storojineț avea cea mai mare pondere a populației rurale (83,7%)[26]. De asemenea, aflăm că Bucovina avea un grad de urbanizare de 26,6% din populație (19,2% din populație locuia în reşedințele de județ) și 73,4% dintre locuitori se aflau în mediul rural. Municipiul Cernăuți avea 67,9% (111 147 locuitori) din populația urbană și 13,02% din populația provinciei. În același timp, în Transilvania, 17,3% dintre locuitori erau în mediul urban (cu 13,3% în reşedințe de județ) și 82,7% dintre locuitori se aflau în mediul rural. În Vechiul Regat, 23,6% dintre locuitori se găseau în mediul urban (19,1% în reşedințe de județ) și 76,4% în comune rurale și, în fine, în Basarabia 12,8% din populație era în mediul urban (10,2% în reşedințe de județ) și 87,2% în comune rurale[27]. Din analiza datelor statistice de mai sus, putem afla că Bucovina avea o pondere mai mare a populației urbane (de 26,6%), față de 20,12% în Regatul României. În același timp, majoritatea populației provinciei locuia în mediul rural și deși românii și ucrainenii formau cea mai mare parte a populației provinciei, ei erau doar o minoritate în ponderea populației urbane, în care evreii și germanii dădeau ponderea cea mai mare (44,7% din populația urbană și 19,7% din populația provinciei[28]).

Conform recensământului din 1930, în Bucovina erau 205 600 de gospodării, ceea ce reprezenta 4,95% din totalul gospodăriilor din țară, cu medie de

[24] Dacă aplicăm media ponderată a sporurilor demografice din județele Bucovinei, în anul 1930, județul Suceava nu putea avea un spor demografic negativ.

[25] *Ibidem*, 1931–1932, p. 29.

[26] *Ibidem*, p. 25.

[27] *Ibidem*, 1931–1932.

[28] Ştefan Purici, *De la Dieta Bucovinei la Parlamentul de la Bucureşti*, în „Analele Bucovinei", anul IX, nr. 1, 20

BDD-A32906 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:40 UTC)

4,1 locuitori pe gospodărie în Bucovina. În acelaşi timp, cei 18 057 028 locuitori ai ţării trăiau în 4 146 865 gospodării, ceea ce înseamnă o medie de 4,32 locuitori pe gospodărie. Dintre gospodăriile din Bucovina, 31 801 (15,46%) se găseau în mediul urban şi 169 476 erau în mediul rural (aproximativ 83%). Aceasta înseamnă că erau 7,1 locuitori pe gospodărie în mediul urban şi 3,7 locuitori pe gospodărie în mediul rural[29].

Privitor la mişcarea populaţiei în anul 1925, în Bucovina se înregistrau 25 395 născuţi vii, dintre care 13 036 băieţi (51,33%). În acelaşi timp, în Transilvania se năşteau 158 172 de copii, dintre care 81 699 erau băieţi (51,65%) şi în România se năşteau 605 655 de copii, dintre care 311 650 erau băieţi (51,45%)[30]. Ceea ce putem sesiza cu uşurinţă este faptul că, după Marele Război, numărul născuţilor băieţi este uşor mai mare decât cel al fetelor, ceea ce ar însemna o tendinţă naturală de echilibrare a populaţiei de sex masculin cu cea de sex feminin, în urma pierderilor suferite în război. Dacă analizăm modelele culturale, morale şi sociale din epocă, cifrele privitoare la născuţii legitimi raportate la cele ale născuţilor ilegitimi sunt grăitoare: în Bucovina 23 281 erau copii legitimi (91,67%) şi 2 114 erau ilegitimi (8,32%), în Transilvania 141 762 născuţi erau legitimi (89,62%) şi 16 410 erau ilegitimi (10,37%), în timp ce în Regatul României se înregistrau 549 522 născuţi legitimi (90,73%) şi 56 133 de născuţi ilegitimi (9,26%)[31]. În ceea ce priveşte religia nou-născuţilor din Bucovina, în acelaşi an, datele sunt grăitoare: 20 284 de copii sunt ortodocşi (79,87%), 514 sunt greco-catolici (2,02%), 2 708 sunt de religie romano-catolică (10,6%), 370 sunt protestanţi (1,45%), 1 422 – mozaici (5,59%), 82 sunt lipoveni (0,32%) şi 2 copii sunt armeni[32]. Cifrele acestea sunt ilustrative, dacă le comparăm cu cele din 1930. Ele vorbesc despre o rată demografică peste cea a grupărilor etnice constituente (români şi ucraineni) la ortodocşi şi o rată demografică a nou-născuţilor sub cea a celor ce se declarau de religie mozaică; la acelaşi recensământ, cifra este relativ aceeaşi pentru greco-catolici. În acelaşi raport statistic pentru anul 1925, numărul copiilor morţi până la un an era de 5 129 (34,72%) şi de 1 004 (6,79%) al celor ce mureau până la împlinirea vârstei de cinci ani. Aceasta însemna că, în Bucovina, 41,51% dintre cei ce decedau erau copii până la vârsta de cinci ani şi, dintre aceştia, cei mai mulţi abia împlineau un an[33]. Spre comparaţie, în Transilvania, dintr-un total de 114 799 decese, 29 424 (25,63%) erau copii până la un an şi 9 455 (8,22%) erau copii până la vârsta de cinci ani. Aceasta însemna 33,85% dintre decese[34]. În anul 1929, în Bucovina se năşteau 26 637 copii, 18 890 de oameni mureau şi se realiza un spor natural de

[29] *Breviarul statistic al României*, vol. II, Bucureşti, Editura Institutului Central de Statistică, 1939, p. 67–68.

[30] „Anuarul Statistic al României", 1926, Bucureşti, Tipografia Curţii Regale „F. Göbl & Fii" S.A., 1927, p. 28–29.

[31] *Ibidem*.

[32] *Ibidem*.

[33] *Ibidem*. Numărul total al deceselor era de 14 772.

[34] *Ibidem*.

BDD-A32906 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:40 UTC)

8 747 locuitori. În acelaşi an, se înregistrau 8 648 căsătorii şi 146 de divorţuri (1,7 divorţuri la 100 de căsătorii). Tot atunci, erau 731 născuţi morţi şi 5 897 de copii morţi până la un an (aceasta însemna o medie pe provincie de 22,1 la 100 de născuţi vii)[35]. Conform statisticilor, în anul 1930, situaţia privitoare la mişcarea populaţiei s-a îmbunătăţit. La o populaţie a Bucovinei estimată la 840 421 locuitori erau 27 319 născuţi vii (32,5‰), 16 354 decese (19,5‰), cu un excedent de 8 124 (13‰) şi 72 divorţuri (0,9%), 748 născuţi morţi (2,7%) şi 5 397 decese la copii născuţi sub un an (19,8%). La ultimii trei indicatori menţionaţi, situaţia pe ţară era următoarea: 4% divorţuri, 1,5% născuţi morţi şi 15,9% decese sub un an[36].

Folosindu-ne de estimările populaţiei României din anul 1938, Bucovina avea 917 445 locuitori[37], dintre care: 104 855 în judeţul Câmpulung, 317 195 în judeţul Cernăuţi, 176 997 în judeţul Rădăuţi, 184 049 în judeţul Storojineţ şi 134 348 în judeţul Suceava. În ceea ce priveşte numărul născuţilor vii, acesta era de 23 814 (26‰), numărul morţilor era de 17 290 (18,8‰) şi un spor natural de 6 524 (7,2‰). La 100 de născuţi vii erau 3,3 născuţi morţi şi 20,8 era numărul copiilor morţi sub un an[38]. În acelaşi timp, în Transilvania, la o populaţie estimată de 3 446 096 locuitori, numărul născuţilor era de 90 461 (26,3‰), cel al deceselor era de 61 306 (17,8‰) şi excedentul natural era de 29 135 (8,5‰). Numărul născuţilor morţi la 100 de copii vii era de 2,2 şi 16,4 născuţi morţi sub un an[39]. Pentru completarea imaginii noastre despre calitatea vieţii în unele din provinciile reunite cu Ţara, în anul 1918, prezentăm şi datele statistice din Basarabia, din aceeaşi perioadă: 3 147 646 populaţia estimată, 98 366 născuţi vii (31,3‰), 63 462 (20,2‰) morţi şi un spor de 34 904 (11,1‰). Numărul copiilor născuţi morţi la 100 de născuţi vii era de 2,5 şi 19,4 – raportat la acelaşi indicator – era numărul

[35] Idem, 1933, p. 36–37. Spre comparaţie, arătăm că în celelalte provincii situaţia născuţilor morţi până la un an era următoarea (în procente): Muntenia – 20,0; Dobrogea – 20,9; Moldova – 19,4; Basarabia – 18,4; Transilvania – 18,8; Banat – 20,8 şi Crişana şi Maramureş – 21,2.

[36] *Ibidem*, p. 43–44.

[37] Conform cifrelor publicate în *Breviarul statistic al României*, vol. II, 1939, p. 69–70, populaţia (posibilă) a Bucovinei a evoluat numeric, între 1933 şi 1938, astfel: 877 371 locuitori în 1933, 888 181 în 1934, 918 407 în 1935, 927 180 în 1936, 936 057 în 1937 şi 942 621 în anul 1938. Aceasta însemna realizarea unui ritm mediu anual de creştere cuprins între 4,69 şi 4,82%, raportat la populaţia întregii Românii. Indici mai ridicaţi de creştere a populaţiei Bucovinei se înregistrau în judeţele Câmpulung (cu o medie anuală 6,45%) şi Rădăuţi cu o medie anuală de 5,88%. La polul opus se afla judeţul Cernăuţi, cu creştere medie anuală a populaţiei de 2,1%.

[38] „Anuarul Statistic al României", 1939–1940, Bucureşti, Imprimeria Naţională, 1940, p. 144. În raport cu mişcarea populaţiei din anul 1929, este evidentă o îmbunătăţire a situaţiei. La 26 637 născuţi vii, s-au înregistrat 17 890 morţi, în cifre absolute era un excedent de 8 747. În acelaşi timp, erau 731 născuţi morţi şi 5 897 copii morţi sub un an, adică 22,1 morţi sub un an la 100 de născuţi vii. În ceea ce priveşte acest ultim indicator, în judeţele din Bucovina situaţia era următoarea: Câmpulung cu 20,6; Cernăuţi cu 22,7; Rădăuţi cu 24,5; Storojineţ cu 21,9 şi Suceava cu 19,3. La nivelul regatului, se înregistrau următoarele date statistice: 600 566 născuţi vii, 377 646 morţi, cu un excedent de 222 910. În acelaşi an se năşteau morţi 11 561, 118 169 copii mureau până la atingerea vârstei de un an şi era 19,7 copii morţi la 100 de născuţi vii, cf. „Anuarul Statistic al României", 1931–1932, Bucureşti, Imprimeria Naţională, 1933, p. 36–37.

[39] „Anuar

BDD-A32906 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:40 UTC)

copiilor morţi până la un an. În Moldova, situaţia statistică referitoare la indicatorii analizaţi era următoarea: populaţia posibilă 2 744 014, numărul născuţilor vii 99 749 (36,4‰), 62 366 era numărul morţilor (22,7‰) şi 37 383 (13,7‰) sporul natural. Numărul născuţilor morţi era de 2,6 şi 20,5 al celor ce mureau până la un an, raportat la 100 de născuţi vii[40]. În mediul rural, la nivelul întregii provincii erau 705 004 locuitori, numărul născuţilor era 20 131, cel al morţilor era de 13 256 şi sporul natural era de 6 875. Aceasta însemna că 28,4‰ erau născuţi vii, 18,7‰ erau cei morţi şi 9,7‰ era sporul natural. Proporţia celor născuţi morţi era în mediul rural de 2,7 la 100 de născuţi vii şi 21,3 a celor ce mureau până la atingerea vârstei de un an[41]. Cifrele acestea trimit către o serie de concluzii privind calitatea vieţii în România, cu privire specială asupra Bucovinei. Dacă nu-i o sincopă a funcţionării sistemului sanitar pentru anul 1938, rezultă că rata mortalităţii în Bucovina era mai mare decât în Transilvania, dar mai mică decât în Basarabia şi Moldova. În schimb, numărul copiilor născuţi morţi şi al celor ce mureau până la atingerea vârstei de un an, situează Bucovina pe ultimul loc între provinciile prezentate.

Cât priveşte instituţia căsătoriei, la data recensământului din 1930, din cei 853 009 locuitori câţi erau în Bucovina, 231 065 de locuitori de sex masculin şi 213 896 locuitori de sex feminin erau necăsătoriaţi adică 444 961 locuitori (52,16%). Dintre cei recenzaţi, aveau vârsta cuprinsă între 0 şi 12 ani 249 286 (adică 199 325 în mediul rural şi 49 960 în mediul urban), ceea ce reprezintă 29,22%. Căsătoriţi erau 343 051 dintre cei recenzaţi (40,21%), adică 169 014 recenzaţi de sex masculin şi 174 037 de sex feminin. În mediul rural, erau 253 001 persoane căsătorite şi 90 050 în mediul urban. Din cele 253 001 persoane căsătorite din mediul rural, 124 228 erau bărbaţi şi 128 773 femei. În mediul urban, erau căsătorite 44 786 persoane de sex masculin şi 45 264 erau de sex feminin. La o privire superficială, sesizăm diferenţe între numărul persoanelor căsătorite de sex feminin şi cele de sex masculin, în sensul unui număr mai mic pentru cele din urmă. Văduvi erau 9 845 bărbaţi şi 48 569 femei. Acesta însemnă că erau văduvi 6,84% dintre locuitorii provinciei sau din cei 603 723 locuitori apţi din punct de vedere juridic a încheia o căsătorie 9,67%. În parte, numărul femeilor văduve era mai mare şi ca urmare a efectelor războiului mondial. Pe medii de locuire, 7 259 bărbaţi şi 35 241 femei erau din mediul rural şi 2 316 bărbaţi şi 13 328 erau din

[40] *Ibidem.*

[41] *Ibidem*, p. 146. Situaţia referitoare la numărul copiilor născuţi morţi, în mediul rural, era următoarea: judeţul Câmpulung, cu 3 la o sută de născuţi vii şi 20,1 la copii morţi până la un an; judeţul Cernăuţi, cu 2,3 copii născuţi morţi şi 20,3 morţi până la un an; judeţul Storojineţ cu 3,1 copii născuţi morţi şi 19,3 la copii morţi până la un an; judeţul Rădăuţi cu 2,9 morţi la naştere şi 25,1 copii morţi până la împlinirea vârstei de un an, la suta de copii născuţi vii şi judeţul Suceava cu 2,9 morţi la naştere şi 21,2 copii morţi până la un an. Ceea ce înseamnă o medie de 2,7 copii născuţi morţi la o sută de copii născuţi vii şi 21,3 morţi până la împlinirea vârstei de un an. În acelaşi timp, în Transilvania, în mediul rural se înregistrau următoarele cifre: 1,7 copii născuţi morţi şi 17 copii morţi până la împlinire covina de 9,7.

BDD-A32906 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:40 UTC)

mediul urban. Divorţate erau 5 536 (0,648%) persoane la data recensământului, dintre care 2 012 bărbaţi şi 3 515 femei. Dintre acestea, 1 409 bărbaţi şi 2 174 femei erau din mediul rural şi 612 bărbaţi şi 1 341 femei erau din mediul urban. După cum se poate lesne constata, numărul femeilor divorţate în Bucovina era mai mare decât cel al bărbaţilor, atât în mediul urban, cât şi în mediul rural. Recenzorii înregistrau şi 1 047 persoane care nu-şi declarau starea civilă (adică 573 bărbaţi şi 474 femei, dintre aceştia 376 bărbaţi şi 210 femei erau din mediul urban)[42].

Analizând rezultatele recensământului descoperim că, având în vedere tipul de societate sau modelul de civilizaţie din perioada interbelică, în Bucovina sunt mai mulţi bărbaţi necăsătoriţi (231 065), mai multe femei căsătorite (174 037), mai multe femei văduve (poate şi ca urmare a Primului Război Mondial) – 48 569 şi mai multe femei divorţate 3 515, faţă de 2 012 bărbaţi[43]. Aceasta se întâmpla în condiţiile în care, în perioada interbelică, proporţia populaţiei masculine din România era de 49,2% din totalul populaţiei, la fel ca în Suedia, aproape de cifrele din Iugoslavia (49,5%), Grecia (49,6%), Olanda (49,7%), în timp ce în S.U.A. (51,8%) şi Canada (50,6%) se realizau indici superiori[44]. Procente mai mici, la indicatorul prezentat, se înregistrau în Estonia (47%) şi Letonia (46,6%)[45].

[42] „Anuarul Statistic al României", 1923, p. 54.
[43] *Ibidem.*
[44] *Breviarul statistic al României*, vol. II, p. 96.
[45] *Ibidem.*

BDD-A32906 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:40 UTC)